

ZA NAŠO DECO

Leto I.

V TRSTU, 11. maja 1926.

Štev. 4.

Jožkove sanje.

Malemu Jožku se je sanjalo, da vidi lastavico.

«Pojdi sem,» ji je rekel, «se bova poigrala!»

«Ne grem,» je rekla lastavica. «Ti bom ujel muho,» je silil Jožek.

«Sama jih znam bolje loviti, kot ti!» je odgovarjala lastavica.

«Pojdi.»

«Ne grem.»

«Zakaj pa ne?»

«Zato, ker si poreden.»

«Nisem ne poreden,» se je branil Jožek.

«Kdo pa je bil včeraj našeškan, kdo?» se je smejala lastavica.

Jožek je napravil majhno šobo, zameril je. Toda še se je branil.

Pogledal je tičico izpod čela in rekel počasi: «Včeraj sem bil poreden, danes sem pa priden!»

«Kdo ve?» se je spet smejala lastavica.

Zdaj je bilo Jožku preveč. Namršil je obrvi, jezno je pogledal lastavico ter ji zabrusil: «Tiho bodi ti, ki muhe ješ!»

Tedaj pa je lastavičina glava jela rasti in rasti. Črne oči so bile strašne in so postajale vedno večje... Toda Jožek je kmalu videl samo še odprti kljun, ne kljun, žrelo, ki je zijalo in ga hotelo pogoltniti. In — — — Jožek se je prebudil, ves trd od strahu.

Prav še v pravi čas, drugače bi ga bila lastavica požrla.

.....

P.

Čudno.

Ure grejo: tike, tak —
nožic nima niti ena,
kužek straži — ni vojak,
luca prede brez vretena.

Ali čudo tetke Mare —
kavo melje brez vodé,
putka nosi brez košare,
kaj pa nosi, kdo to ve?

Še bolj čudno v polžji hiši,
nima muh in nima miši,
nima oken, nima vrat —
kam gredo zaspanci spat?

.....
France Bevč.

[Handwritten signature]

BIBLIOTECA NARODNA IN STUDIJSKA TRST

Trst OP

35/1926

050

Bajtarjev sin.

(Iz črtice „Moj prvi svet“.)

Bil je laz nad mojo rojstno bajto. Mejil ga je zid, ki se je neprestano lomil in kršil, in smo leto za letom morali vdevati kamenje, ki se je bilo izprožilo. Tam pod tistim prisojnim in podirajočim se zidom so cvele prve vijolice. Pa cvetja tolminski otroci ne marajo. Je pač tako iz očetov. Čemu vijolice lačnim? Lačen sem slišal, da so polži užitni. Zato sem stikal za zaslinjeno polževo hišo. Zaslinjene polževe hiše so bile moj prvi svet. Še danes ne vidim brez ganotja polževe hiše, ki mi obuja strašno sladko domotožje po tistem lazju v solncu. Ali pa pomladne vode! Pod tistim lazom je bila mala ravnica «na tnalu». V zgodnji pomladi je vsa tista ravnica tonila v mokroti, ki je v sto drobnih virih kipela iz tal. S prstom sem mašil eno luknjico in si je voda koj izdolbla kje blizu novo. Glavne vire sem vse poznal in jih označil z imeni potokov in voda: Soča, Idrija, Bača, Tribuša, Tolminka, Drebočnik, Ušnik... petdeset imen. Še danes bi s prstom pokazal, kje je izvirala «Sava», pa če bi sred avgusta stopil na tisto ravnico... Tam je bil tudi nekak skrivnostno čuden štor, iz katerega se je vedno sipala nekaka rumena moka. Pravil sem, da nesem v malin. Moj mlinar je bila muha, katero sem bil nekaj potisnil skozi luknjo v štor. Bog vedi, da je štor štor in stokrat najdem podobne v gozdu; a se nehote ozrem po muhi-mlinarju.

Potem je rastlo tam nad greznico veliko in močno pušpanovo drevo. Tako močnega pušpanovega drevesa še nisem videl poslej. In s ponosom bi povedal še danes kakor takrat: «Mi pa imamo pušpan. Tri goldinarje je ponujal nožar za les, da bi oselnike delal iz njega». — Potem je rastlo tam še sadno drevo. «Cimbori» smo mu rekli. Strašen sad. Vsako pomlad smo bili bolni od tistega netečnega drevesa. Dandanes bi ne pokusil takega sadeža, a v sanjah sem ga jedel že nekaj krat. Potem je bil tam ozek vrt. Tam sem grebel v mehki ripasti zemlji. Tam sem svoj prvi zaklad, nesrečnik, zakopal, tri ukradene gumbе «duše» in eno staro obrabljeno «gobasto» pero. Tudi ta reč ne dá miru mojim sanjam. Tam mora biti morda vsaj še drobec ilovnate zemlje, katero sem v klobuku nanosil in utepel za tri pedi dolgo keglišče. Kegle sem izrezljal sam, kroglo sem našel na hrastovju. Z desnico sem prožil sunke, z levico sem padle kegle postavljaj. Tega ne vem več, kako sem imenoval svojega namišljenega soigralca, a spominjam se, da sem vedno sebi v korist odločil in tudi stave dobil za «tri ali pa luknja».

Babica.

(Iz povesti „Ura“.)

V sobi Rekarjeve babice je bilo zmeraj tako strahotno tiho, mrtvaško. Dasi sta bili obe okni precej visoki in čisto omiti, vendar ni bila nikdar nobena stena popolnoma svetla: zdelo se je, kakor da je vse zavito v nekako motno, sivo meglo. Pohišstvo je pričalo o izredni starosti. Velika, žolto-rudeča skrinja s čudovitimi, temnimi okraski, — dva visoka, nerodna stola, — velika miza, ki je bila morda nekdam bela, a je zdaj na Bog vé kakšen način popolnoma osivela, — visoka postelja, pogrnjena s temno-zeleno odejo — moj Bog, vse tako resno, mirno...

V kotu na skrinji je sedela dan za dnem Rekarjeva babica. Prejšnja leta je navadno držala na kolenih knjigo o življenju svetnikov ter čitala polglasno in z ustni šepetaje; zdaj pa so ji oči takó oslabele, da kljub vsem naočnikom in najskrajnejšim naporom ne more več razločevati meglenih, plešočih črk pred seboj. In tako sedi tiho, s prekrizanimi rokami, tresočo glavo in polodprtimi očmi ter premišljuje. Ali ona ne misli in ne govori nikdar o sebi. Kadar se spominja davnih časov, tedaj vidi najbolj jasno take ljudi, ki jih je srečala le parkrat v življenju...

Ivan Cankar

Kako je Sivka vino pila!

Sivka je zagodrnjala na gospodinjo: «Jaz ti dajem vsak dan pet majolik mleka, ti pa si tako nehvaležna, da mi nikoli ne prineseš druge pijače nego prazno vodo. Vina, ki ga vedno sama tako rada čivkaš, se ti zdi škoda.»

Žena se zasmije: «Kdo pa je vedel, da hodi tudi tebi na misel. Da ne boš huda, grem ti precej ponj. Bog ti ga blagoslovi!» Natočila ji ga je polno skledico in postavila v jasli. Krava se pa zadere: «Če ga nisem več vredna, odnesi še ta požirek! Vodo dobivam v keblu, tudi vina mi daj poln kebel ali pa nič.»

Gospodinja je zmajala z glavo, ali da ne bi Sivke razžalila, izpolni ji voljo. Krava se nagne in izprazni kebel. Nasledki so se kmalu pokazali. Jela je strašno brcati, rogoviliti in blazneti. Odrkala se je od jasel in divjala na plan. Tam je pobodla vsako živo in mrtvo stvar, potem pa se je zvrnila vznak, pomolila jezik iz gobca in vse štiri noge od sebe in začela, izbulivši zakrvavljene oči, na vso moč mukati, ruliti, tuliti in rigati. Ljudje in živali so pljuvali nanjo, gledáje takó nakazano podobo.

Takrat se je porodil pregovor: «Pijan kakor krava.»

Janez Trdina.

Deček in vrag.

(Norveška pravljica.)

Nekoč je živel deček, ki je šel in je tolkel orehe. Pa je našel vmes črviv oreh in je v tistem trenutku zagledal vraga.

«Ali je res,» ga je vprašal, «da se vrag lahko naredi tako majhnega, da zleze skozi šivankino uho?»

«Da,» je odgovoril vrag.

«Potem bi tudi rad videl,» je dejal deček, «kako bi zlezel v ta oreh.» — Vrag je takoj zlezel v oreh. Ko se je izgubil skozi luknjico, jo je deček zamašil.

«Zdaj te pa imam!» je dejal in vtaknil oreh v žep. Ko je nekaj časa potoval, je prišel do kovača in ga je poprosil, da mu odpre oreh.

«To je lahka reč!» je dejal kovač, vzel je najmanjše kladivo, dél oreh na nakovalo in udaril po njem. Ali oreh se ni hotel razbiti.

Nato je vzel večje kladivo, toda tudi zdaj je ostal oreh cel. Pa je vzel še večje kladivo, a ni vse nič pomagalo. Tedaj se je razjezil, zgrabil je za največje kladivo in dejal: «S tem te bom pa že razbil!»

Udaril je krepko po orehu in oreh se je raztreščil s tako močjo, da je kovačnici odneslo pol strehe in je počilo, kot da se je hiša podrla.

«Jaz bi mislil,» je dejal kovač, «da je bil sam vrag v tem orehu.»

«Saj je tudi bil,» je dejal deček in je šel smeje dalje.

iz „Mladike“.

.....

Sreča.

V prahu na cesti se igra otrok. Slaba njegova obleka priča o siromaštvu. A obraz mu je zdrav, oči živahne in srečne.

Kupčke stavi iz prahu. Čim večjega more katerega narediti, čim bolj zoženega in priostrenega navzgor, tem večje veselje mu seva z lic in iz oči.

Pa povzdigne med delom precej zamocafikani obrazek — kakšen bi naj tudi bil pri takem opravku! — pomežikne gori proti vedremu nebu in toplemu solncu in si misli; «Če bi solnca ne bilo, če bi dežilo, se ne bi mogel tukaj igrati. V sobi bi moral čepeti. O, kako lepo mi sije solnce!»

In je ves vesel in srečen.

Ksaver Meško.

.....

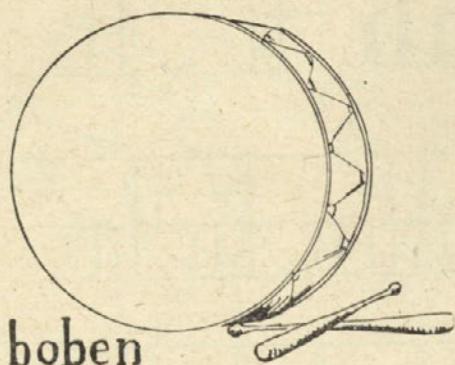
Boj se tega, ki rad prisega.

Rana ura zlata ura.

Zla trava hitro raste.

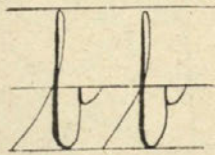

Domače vaje za naše male.

boben

bb

bi a-li ne?

bo, bo-mo, bo-

va, bom, ni bi-la, ni bil.

mi-lo va-bi: bim, bam,
bum, me-ne, ma-ter, te-to.

be! be! be! a-li ni
be-la ta ri-ba? bor.
be-rem bob. bo rob.

bo-ben bob-na: bam-br-bam, trom-ba
tro-bi: tra-ra-ra! bra-ta, brat; vrata.

tu be-ri! mi be-re-mo be-
ri-lo! vi be-re-te. ta bu-li!

hh

h h

ho, ho, to bo

mah a-li meh.

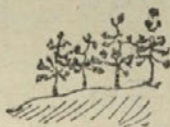
tu le-ti e-na ma-la mu-ha, mi
ni-ma-mo muh, vi lo-vi-te mu-he.
hi-tro, hi-tro ti, le-nuh! hi, hi, hi! le
ti-ho, ti! mi hi-ti-mo v hram! to boli!

u-ho, mi i-ma-mo u-ho!
ni-mam o-re-hov, oreh.
u-lo-vi-te hi-tro mu-ho.

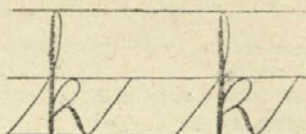

bol-na re-va hi-ra. na hri-bu ni ma-
hu. hi-tro, hi-tro, v bo-re! vi
lo-vi-te ri-be. vo-ha, voh, ve-ha.
vi-har tu-li v hri-bu. tu ne-ha-mo bra-ti.

kk

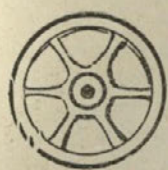

ki, ko, ka,

ku-ka, bik,

ko-kot, ve-lik ka-men.

ma-ti ku-ha ka-vo, ro-ka umi-va ro-ko.
ko-li-ko bo u-ra? tri. ki-ki-ri-ki! lok.

ko-lo, ko-lo, ko-lo-vrat in tam
v ko-lu ma-li brat. kre-men, kri.
vol ri-ne v vra-ta. kra-va mu-li
tra-vo. te-le-ta ni v vr-tu. mi u-kamo.
vi ma-ha-te. kruh nam tek-ne.

ma-ti, kru-ha. lo-vi-mo ra-ke.
te-ta, kr-va-vo o-ko me bo-li.

Razgovori.

IV.

Vedež: Danes nam prinaša tvoja priloga zopet nekaj novega.

Nevedež: To bo veselo!

Vedež: Seveda bo! Le poglej kar tukaj le prvo sličico. Kaj nam predstavlja?

Nevedež: To je boben!

Vedež: Počasi izgovori besedo!

Nevedež: (izgovarja) bo-ben!

Vedež: Prav! S kakšnim glasom začne ta beseda «boben»?

Nevedež: Z glasom **b**.

Vedež: Vidiš, tiskana črka za ta glas je koj tukaj. Kakšni črki je podobna?

Nevedež: Črki **l**, samo spredaj nosi nekaj okroglega.

Vedež: Da, boben nosi. Poglej zdaj pisano črko **b**! Tudi ta je podobna pisani črki **l**, samo da ima spredaj še zanjikico kakor črka **v**. Piše se takole: visoko gor, zanjka, dol, gor, zanjikica. Piši eno vrsto črke **b** in vsakikrat, ko napišeš črko, izgovori jo.

Nevedež: (piše in hkrati bere) b, b, b, b, b....

Vedež: Zadosti, zdaj pa beriva!

Bereta skupno pisano. Potem Vedež razloži naslednje slike: 1.) Ovca, ki beče: be-be-be. 2.) Zvonovi, ki vabijo: bim, bam, bum. 3.) Boben, ki bobna: bam-brbam. 4.) Psa, ki «buli» z očesom itd. Ko so slike razložene, Nevedež sproti bere vrstico za vrstico. Na zadnje je sličica (odprta knjiga), ki podaja še enkrat razliko med **l** in **b**. Važna je zveza: bra-ta, brat. Ko Nevedež vse trikrat prebere, pa enkrat prepíše v knjižico.

Glas «h» predstavlja deček, ki se je drsal po ledu, kar je zelo zdravo, pa ga sedaj zebe v prste in si diha v roke «h-h-h!» Vedež pokaže Nevedežu pisano in tiskano črko «h». Nevedež zopet piše vrsto črke «h», nato bere. Branje mu pojasnjujejo sličice. Važne so zveze «hram», «hri-bu». Te naj Nevedež večkrat vadi, predno slednjic vse prepíše.

Glas «k» predstavlja starčka, ki kašlja.

Vedež: Kako pravi, ko kašlja? — Nevedež: K-k-k!

Vedež pokaže razliko med črko **h** in **k**. Črka **h** je pač podobna črki **l**, ki ima spredaj drugo polovico črke **n**, črka **k** pa ima spredaj «klešče». Branje pojasnjujejo sličice.

Nevedež bo s teh strani rad prerisal: zvonik, ribo, knjigo, oreh, kolo, oko itd.

Ne smemo pa pozabiti, da je **ponovitev** mati vseh čednosti. Zato shranimo prejšnje strani te priloge in naj naš mali večkrat kaj iz njih bere. Posebno važne so bralne vaje pri črkah **h** in **k**. Čim bolj bo napredoval v branju, tem rajši bo sam spravljal posamezne priloge in često se bo vračal k njim. Lahko mu tudi že kaj narekujemo, ali prav počasi. Na primer takole:

Vedež: Napiši: **ko**! Kaj boš napisal? — Nevedež: **ko**.

Vedež: Kakšen glas čuješ najprej.

Nevedež: Glas **k**.

Vedež: Katero črko boš tedaj najprej napisal?

Nevedež: Črko **k**.

Vedež: Torej napiši! Kaj pa potem?

Nevedež: Potem **o**.

Vedež: Pa napiši, a tako, da se bosta držali skupaj.

Na ta način mu lahko narekuje eno- in dvozložne besede n. pr. ki, o-ko, ro-ka; hi, hu, u-ho, mu-ha.... Pozneje gre to seveda nekoliko hitreje.